

איך לקיים שיעור מיקוד

למרות ששיעור זה, כמו רבים אחרים, נשמע מובן מאליו, זהו שיעור חשוב מאוד. בשעת דיון או בשעה שאדם מגלגל מחשבותיו, המחשבות נודדות מהיבט אחד של המצב למשנהו. זוהי זרימה טבעית, והנפשות הפועלות מניחות שהן יודעות בדיוק על מה הן חושבות. אך אם נעצור אדם באמצע זרימת מחשבותיו ונשאל: "מה בדיוק אתה בוחן עכשיו?" התשובה לרוב תהיה מעורפלת למדי (אלא אם התשובה היא כל-כך כללית עד שהיא מכסה את הנושא כולו). ערפול זה נובע מהעובדה שבכל שלב הרעיונות מתייחסים לרעיונות קודמים יותר מאשר למצב הנוכחי. מטרת שיעור זה היא לעודד את ההרגל לשאול את השאלה המכוונת:

מה אנו בוחנים עכשיו?

או

מה נמצא כרגע במוקד?

מטרתנו איננה להחליט האם יש צורך לבחון דבר מסוים או האם זהו הדבר הנכון שאותו יש לבחון. מטרתנו היא להיות מסוגלים לספק תשובה מניידת לשאלה. על התשובה להיות ממוקדת ככל האפשר. התלמיד הראשון ייתן כנראה תשובה מעורפלת עד כדי כך שהיא תהווה חזרה על כל המצב הנתון. תשובה מסוג זה איננה מקובלת וכאשר תלמיד משיב תשובה כזו, על המורה להציע מיד תשובה ממוקדת היטב במקום התלמיד. אם נוצר בלבול ותלמידים שונים מביעים דעות שונות לגבי מהו מוקד המצב הנתון, עליהם לבטא מהו הבלבול ולנסות לערוך בו סדר.

על השיעור להתחיל בדוגמה מקומית. למשל, המורה יכול לומר: "יש אנשים המצטיינים בחשיבה על שיעורי החשיבה ויש אנשים המצטיינים בחשיבה על כדורגל. אחרים מצטיינים בחשיבה על פוליטיקה, אך מעטים בלבד מצטיינים בחשיבה על הכול. מהו הדבר שמתמקדים בו כאן?".

תשובה כגון "חשיבה" איננה ממוקדת מספיק.

תשובה שאומרת "תהליך החשיבה עצמו" טובה יותר.

תשובה שטוענת: "לאנשים יש תחומי עניין שונים", היא תשובה שיש לדון בה. האם האמירה הזאת באמת עוסקת ב"תחומי התעניינות" כפשוטם?

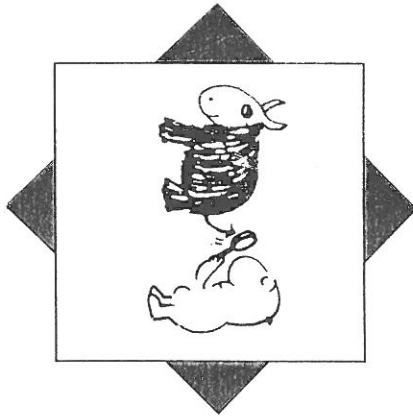
הדגש הוא על היכולת לתת תשובה חד-משמעית - בין אם זאת התשובה הטובה ביותר ובין אם לאו.

תרגול

(ראו את קטע התרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

העבודה, כרגיל, בקבוצות, אך ניתן גם לענות על שאלות מסוימות כיחידים. יכול להיות שיווצר מצב של חוסר הסכמה בתוך הקבוצה. במקרה כזה יש לאפשר לחברי הקבוצה להשמיע דעות שונות.

קו 8

חשיבת כרומה בהתמקדות בהיבטים שונים של המצב. בכל רגע עליכם לדעת מהו בדיוק הדבר שאותו אתם בוחרים.

הפעלה

שאלו את השאלה:
מה אותו בוחרים ברגע זה?
 עליכם להיות מסוגלים לנתח חשובה חד-משמעית לשאלה זו. בכל מצב ניווטו, שפ"ג, בחירה, תז"ת וכו' ישם רגעים שבהם מתמקדים בהיבט מסוים של המצב. עליכם לדעת מה אתם בוחרים, ואם בוחרונכם לבחון היבט אחר של המצב — עליכם להיות מודעים לכך.
 תניינו איננו לבדוק בהיבט אחד וזוהקא, אלא לדעת בכל עת מה בדיוק אתם בוחרים.

תרגיל

1. בדיון על מצב הרגע בעולם העולמי התערות הבאות מה בדיוק נבחן באותו רגע:
 - "האבוריגינים באוסטרליה אוכלים נחשים."
 - "ניתן לייצר חלבון מפנין קשקורים. אך איש לא יקנה אותו."
 - "ידוע שישנם אנשים תגוונים ברע עורד שיהם מאכילים את חיותיהם בתורס."
 - "מדוע שאנשים ישו את אתר הרגלי האכילה שלהם?"
- © מכון ברנזו ו"ס לטיפוח החשיבה

2. כשהעולמי הערות אלה במחלק דיון על עניינת, מה בדיוק נבחנו?

- "המטרה הליקירית של עניישה איננה נקמה."
 - "יש לגרום לנגבים להיראות מנוחמים בתאיחה."
 - "יאם אתה חושב שלא תתחפס, אז לא איכפת לך."
 - "האם מספר מקור הרדצ עלה במדינות שביטלו את עניש המוות על רצח?"
3. מה נבחן כשהעולמי הערות אלה במחלק דיון על מה אנשים יודעים לעשות:
- "אם אתה חכם אינך בהכרח מבישל טוב יותר."
 - "כדי להיות מתאגרף לא די להיות רק חזק."
 - "ישכבר למדת לרכב על אופניים זה נעשה קל."
 - "אדם המתאמן בחשיבה צריך להשתפר בחשב."

4. התערות הבאות העול במחלק דיון על עצלנת. אילו הערות קשורות לתחום בו מתמקדים ואילו לא?

- "ישנם אנשים שמפוט לא אהובים שקמקדו עלים."
- "ישנם אנשים בעלי מור רב."
- "ישנם אנשים מתעניינים מאוד במה שהם עושים הם מסוגלים לעבוד קשה מאוד."
- "עצלת איננה חסא"
- "כאשר קשה להאשים לעשות דבר מסויים הם עשויים להעמיד פנים שאנם מנסים כלל."

5. באילו ארבעה תחומים הייתם מתמקדים אילו רציתם לבחון את חשאלה: האם בתי-ספר גדולים טובים יותר מבתי-ספר קטנים?

6. אדם עורד חשואו בוין ארגון חברתי ליע, ותד שהוא מתמקד בצורד לגוים עצים מסוימים. מה לדעתכם יחיה לאדם זה לומר בתשוא?

7. ישנם אנשים החושבים על הבאה שקבוצות שונות של אנשים שנתאם זו את זו ונלחמות זו בזו. בתור בשלושה מתוך התחומים הבאים שבהם, לדעתכם, ראוי ביותר להתמקד ומדוע?

• היכן הם גרים • עושר או עוני של הקבוצות • טרונות אמיתיות • מעשיות שהקבוצות המצאא זו על זו.	• חוסר אחדה חדר • רקע היסטורי • אמנות ותרבותיות שונות • תמתיגים המסורבים

8. בתעשיות רבות בארצה חותגר לעובד נמדד יותר מאשר בארצות אחרות. אולי זו אישמת העובדים ואולי זו אישמת החתלה או אישמתם של השניים. במה בעיה זו רשמנו את כל החיבטים שבהם התמקדנום.

תהליך

1. מה קורה כאשר מישהו מעור הערה אשר אינה קשורה לתחום שבו התמקדוים?
 - האם בעל ית עורד להיות מודע למה נשמא המקד - או עורד רק לבחון זאת מדי פעם?
 - האם יש סיכה שהחשתכלות על הדברים תהיה מצומצמת מדי?
 - אנשים שונים עשויים להיות בעלי ראינות שונים לגבי חשאלה - במה דיוק נמצא עתה במוקד?
- © מכון ברנזו ו"ס לטיפוח החשיבה

4-1. ניתן לדון על אחד או שניים מתוך התרגילים האלה במהירות. הקצו לכך בערך 2 דקות. הדגש הוא על קבלת תשובה ברורה וחד-משמעית מכל קבוצה. לאחר מכן ניתן לנהל דיון קצר אך יש להשגיח שהוא לא יתפתח לכדי ויכוח של ממש.

הצעות:

תרגיל 1 : מיקוד ב"הרגלי אכילה".

תרגיל 2 : מיקוד ב"ההשפעה המרתיעה של ענישה".

תרגיל 3 : מיקוד ב"מיומנות" (ואולי באימון או בתרגול).

5-6. בחרו אחד מתוך שני התרגילים הללו. בתרגיל 5 הדגש הוא על בחירת תחומים ברורים. בתרגיל 6 הדגש הוא על היצמדות לתחום ברור אחד.

7. מוקצות 3-4 דקות לעבודה על תרגיל זה בקבוצות. על הקבוצות לבחור שלושה מתוך התחומים הנתונים ולנמק מדוע בחרו דווקא בהם. ייתכן שיש חפיפה בין התחומים, אך אין לכך חשיבות, משום שבאחד מהתחומים הם יתמקדו באופן בולט יותר מאשר בכל השאר.

8. אם נותר מספיק זמן, ניתן להקצות לקבוצות 5-6 דקות כדי לעבוד על תרגיל זה. על הקבוצות לנהל דיון על הבעיה המוצגת בתרגיל, ואחריו המורה עוצר את הדיון ומבקש מכל קבוצה למנות את התחומים השונים שהיו במוקד. כל קבוצה מקריאה את רשימתה והמורה מציין את נקודות הדמיון והשוני בין הרשימות השונות.

הצעות:

- מספר המכונות שיש בכל מפעל
- הגישה הלאומית לגבי עבודה
- מסורת
- ניהול נכון
- ניהול יחסי עבודה
- תמריצים לעבוד
- מיסוי

תהליך

(ראו את קטע התהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

דיון פתוח של הכיתה כולה, שבו כל אחד מהתלמידים מייצג את עצמו ולא קבוצה כלשהי.

- מה קורה כאשר מישחו מעיר הערה אשר אינה קשורה לתחום שבו מתמקדים?
- האם בכל עת יש צורך להיות מודע למה שנמצא המוקד - או צריך רק לבחון זאת מדי פעם?
- האם יש סכנה שההסתכלות על הדברים תהיה מצומצמת מדי?
- אנשים שונים עשויים להיות בעלי רעיונות שונים לגבי השאלה - במה דיוק נמצא עתה במוקד?